

העיתון דר' דוד פסיג מדווח מסיליקון וואדי

www.passig.com

הכלכלה העולמית אחר המלחמה בעיראק

המלחמה בעיראק תמה רשמית. הגיעה העת להעריך את מצב הכלכלה העולמית כדי לזהות לאן פניה מועדות. מחיר המלחמה יורגש עוד שנים רבות. אירופה ואסיה לא תוכלנה להתניע את הכלכלה העולמית והאחריות תיפול שוב על ארה"ב.

עודפי נפט

המלחמה בעיראק הייתה קצרה ונחושה, בניגוד להרבה הערכות, אך הדרמה שהתחוללה לפני המלחמה תבעה מחיר מהכלכלה העולמית. החרדות שליוו את ההכנות של הקרבות הטילו צל כבד על הכלכלה העולמית זה יותר משנה. ליתר דיוק, מאז מרץ 2002 אוירת המלחמה היא זו שהעיקה על הכלכלה הגלובאלית. לא המכסות לנפט, שחברי אופ"ק ניסו להטיל, הן שהעלו את מחירי הנפט מ-\$20 לחבית בפברואר 2002 לכ-\$40 בפברואר 2003, אלא החששות מתסריטים קשים בעיראק.

הנתונים מצביעים על כך כי עליה של \$10 במחיר החבית מאיטה בד"כ את קצב הצמיחה של הכלכלה העולמית ב-0.5%. האחוזים הללו עולים ככל שהמדובר במדינות מתפתחות שהתעשיות הנחשלות שלהן תובעות כמויות גדולות של נפט.

העלייה החדה במחירי הנפט עומדת בשוך הקרבות להפך מגמה באופן דרמטי. [טוכנות האנרגיה](#)

[העולמית](#) מעריכה כי ברבעון השני של שנת 2003 יהיו עוד כ-3.9 מליון חביות נפט בשוק

העולמי בהנחה שלא יהא שינוי בתפוקה של חברות אופ"ק. אלה ינסו לקצץ בתפוקה כדי לשמור על מחירים גבוהים אך ההערכה היא כי זה לא יצלח בידם. ניגריה וונצואלה, אחר שהן סבלו מבעיות פנים קשות, נאבקות להגדיל את תפוקתן ולא להקטינה. כוויט, אלג'יריה וקטאר מנהלות זה זמן מה מערכה בתוך אופ"ק להגדלת חלקן בתפוקה שתשקף את יכולתן המשתפרת לייצא כמויות גדולות של נפט. לחילופין, מדינות שאינן חברות באופ"ק, כמו אנגולה ורוסיה, מציעות לשווקים העולמיים כמויות של נפט ההולכות וגדלות מדי יום. אף אם אופ"ק יצליחו להכתיב קיצוץ בתפוקה של 2 מליון חביות (מה שנראה עתה כדבר כמעט בלתי אפשרי) נראה כי בשווקים יסתובבו עודפים גדולים של נפט גם אם האמריקאים לא יצליחו להזרים כמויות גדולות של נפט מעיראק.

מחירים זולים יותר של נפט וודאי יורידו לחצים מכלכלות שדשדשו, אך ההיערכות למלחמה פגעה קשות בהשקעות ובאמון. דבר זה לא עומד להשתנות בקלות.

אירופה

המדינה שהתדרדרה הכי הרבה בשנה האחרונה היא לא אחרת מאשר גרמניה. מעט מאוד מהלכים כלכליים שממשלת שרודר עשתה היו הגיוניים. היא העלתה מיסים, היא קיצצה בהוצאות, הרחיקה משקיעים בגלל שינויים בחוקי מיסוי, והחמור מכל – היא איתגרה את סמכותו של הבנק המרכזי האירופאי (ECB). אילו שרודר לא היה קוצר דעת קהל אוהדת בגלל התנגדותו למלחמה הוא לא היה שורד על כיסאו השנה. אך התמונות של עיראקים המפילים בשמחה את פסלו של סדאם היכו כבוק בתודעה של הגרמנים (כמו גם אצל הצרפתים והעולם הערבי) והתחילו לקעקע את היסודות עליהם ממשלת שרודר עוד החזיקה. כנראה שרק קנצלר חדש יוכל להשיב את האמון בממשלה גרמנית ולהתחיל לבנות מחדש את האמון עם המאבטחת הראשית של גרמניה – ארה"ב.

גרמניה כרגיל גם סוחבת אחריה למטה את שאר מדינות אירופה. מדדי האמון בכלכלה של הצרפתים הם בשפל של שש השנים האחרונות בד בבד עם אינפלציה שהולכת וגדלה. להערכת כמה אנליסטים, התודעה שצרפת לא הצליחה לעצור את התוכניות של ארה"ב בעיראק וכי זו אינה יותר חשובה בבמה העולמית, אינה עומדת להוסיף על האמון בכלכלה שלה – בלשון המעטה. מבט מקרו על [הכלכלה הצרפתית](#) מראה כי צרפת יונקת את עוצמתה הכלכלית מצריכה פנימית של 54% ומגרעון ממשלתי עמוק. בנוסף, נראה שצרפת וגרמניה עומדות להיכנס לתקופה של אמברגו לא רשמי מצד האמריקאים והתמונה מתבהרת קצת יותר. הדבר היחיד שיוכל לעזור לכלכה הצרפתית לצמוח מעט הוא הזילזול והלעג שהם ירעיפו על ההגבלות שהם עצמם ניסחו בשם ועבור השוק האירופי. ההתעלמות מההגבלות תוכל לעזור במעט אך זה יבוא על חשבון האמון המוניטרי של האיחוד האירופי שגם כך הוא בבעיה בגלל הגישה הנרפית של ה-ECB בסוגיית הקיצוץ באחוזי הריבית שהוא היה אמור להכתיב.

אסיה

יפן התחילה להתאושש אבל מוקדם מלהבטיח זאת: ממשלת יפן כבר הוציאה 70% מהגירעון המתוכנן לשנה שלמה ברבעון אחד. זה תרם לצמיחה אך על חשבון ההמשך. הקשרים הכלכליים עם העולם החיצון ממשיכים להצטמק. יפן נחשבת לאחד האיים בכלכלה הגלובאלית. ה-Nikkei בשפל של כ-20 שנה. ואם יפן תחזור לעצמה זה וודאי לא בשנה הקרובה.

מצבם של שאר מדינות אסיה, אם נתעלם מהאפקט של ה-SARS לרגע, טוב באופן מפתיע. הפיצול בביצועים הכלכליים שבין יפן ושארי מדינות אסיה ממשיך להתרחב. קוריאה השכילה במיוחד במשך השנה האחרונה לפתח ביקושים טובים לצריכה מקומית והיא מתחילה לטפל בהתמכרות של אזרחיה לכרטיסי אשראי שאימה על הסקטור העסקי.

הגרעון הענק שתמך בצמיחה הסינית של השנים האחרונות מתחיל לנוע לעבר מקומות בלב המדינה הענקית הזו שאכן זקוקים להשקעות ולהוצאות מוגברות. מוקדם לומר אם אסטרטגיה זו תוכיח את עצמה, אך לאמיתו של דבר אין ברירה לממשלת סין אלא לנסות זאת. לעת עתה

זה עומד במבחן משום שהחוב הלאומי החיצוני של סין הוא מאוד נמוך ביחס לזה היפני. כללית, העובדה שהביקושים מארה"ב לא צנחו עזרה למדינות האסייתיות המייצאות להמשיך לצמוח על אף הלחצים של מחירי הדלק בשנה האחרונה.

עם זאת אי אפשר יותר להתעלם מסכנה שמתחילה לצבור עוצמה – SARS. נכון לימים האחרונים של אפריל מתחילים להיות סימנים כי אפשר יהיה להתגבר על התפשטות המחלה. אם דבר זה לא יתרחש במהרה, זה עלול לשתק חלקים גדולים של אסיה בלי כל קשר למלחמה בעיראק. מי שעלולה לסבול קשות מהתפשטות המחלה היא דווקא יפן. יש המכנים את התרבות היפנית כתרבות ה"פוקימון" שנכנס בקלות לפאניקה וקשה מאוד להוציאו משם.

ארצות הברית

שוב זה משאיר את הבמה לארצות הברית. הצמיחה של שנות התשעים הגדילה את הנתח האמריקאי בכלכלה הגלובלית מקצת פחות מרבע לקצת פחות משליש. על אף המיתון של שנת 2001, כלכלת ארה"ב ממשיכה לגדול באותו יחס. לפי הבנק העולמי וה-IMF הכלכלה האמריקאית ממשיכה להוות שלישי מכלל התוצר הגולמי העולמי.

אך גם הכלכלה האמריקאית אינה חסינה בפני רוחות המלחמה. מקבץ של מחקרים שנערכו במרץ הראו סימנים מדאיגים להמשך צמיחתה של הכלכלה. מדדי שירותים וייצור הצטמקו, מזג אוויר גרוע במיוחד גרם לצניחה בקצב הבניה החדשה והמכירות הקמעונאיות, ורמת האבטלה עלתה ל-6% (מספרים שלא נראו זה 9 שנים).

לעומת זאת, נראה כי נפילתה המהירה של בגדד תרמה להעלאת המוראל הכלכלי. המדד הראשון החשוב שהתפרסם אחר שהחלה המלחמה ([The University of Michigan Consumer Sentiment index](#)) עלה ממרץ מנקודת שפל שלא נצפתה מאז 1993 (77.6) אל 86 באפריל. והמכירות של חומרי בניין עלו גם הן באופן מפתיע. המכירות הקמעונאיות (האינדיקטור האולטימטיבי המצביע על התחושה הטובה האמריקאית) קפץ ל-2.1 אחוזים במרץ מ-1.3 אחוזים בפברואר. אחוזי הריבית למשכנתאות צנחו ל-5.6 אחוזים – נקודת שפל של 30 השנים האחרונות.

רוח זו כנראה תמשיך ללוות את הכלכלה האמריקאית ברבעון הקרוב. היא גם תתגבר כשהחיילים יתחילו לחזור מלוויים במצעדי ניצחון. הנתונים הרשמיים הבאים יתחילו להתפרסם רק בקיץ. עד אז נפתח חלון הזדמנויות לכלכלה האמריקאית להתחיל להניע את הכלכלה העולמית בעזרת הרוח האופטימית שהיא יכולה לחלוק עימם. כולנו תקווה שהיא תצליח בכך.